

Nomenclatuur in het Nederlands: doe gewoon

Guido Rappé

In een artikel in dit nummer over de heremietkreeft (Ates, 2010) maakt de auteur zich druk over het gebruik van 'gewoon' als adjectief toegevoegd aan een diernaam. Hij gebruikt daarvoor als argument dat elke diersoort 'ongewoon' is. Het is natuurlijk een waarheid als een koe dat elke soort 'specifiek' is, of dat nu een dier, een plant, een zwam, een protist of een bacterie is, in die zin dat elke soort afwijkt van een andere soort, anders zou hij geen eigen soortstatuut hebben. Bij uitbreiding kun je dat ook op 'soorten' gesteenten en mineralen of wolken of kledij toepassen. Daarmee is meteen de essentie aangeraakt: woorden zijn contextgebonden en hebben (vaak) meer dan één betekenis. Dat geldt voor 'soort' in de twee zinnen hiervoor en dat geldt voor 'gewoon'.

Ooit (?) was er in ons dagelijks leven slechts de heremietkreeft *Pagurus bernhardus*. Daarmee was alles gezegd. Daar kwam en komt soms een andere soort bij, *Diogenes pugilator*. Die wordt door sommigen de 'kleine heremietkreeft' genoemd, door anderen het 'boksertje'. In dat geval werd de klassieke soort gepromoveerd tot 'grote' of 'gewone' heremietkreeft. Dat is om redenen van eenvoud en duidelijkheid: wij hebben twee soorten heremietkreeften in ons taalgebied, de 'grote' of 'gewone' en de 'kleine', ook wel 'boksertje' genoemd. Dit zou pas verwarrend zijn: "er zijn twee soorten heremietkreeften, de heremietkreeft en het boksertje".

Die aversie tegenover het gebruik van 'gewoon' gaat voorbij aan de veelheid aan betekenissen van dat woord. Hier, in combinatie met heremietkreeft, moet 'gewoon' enkel gezien worden in de betekenis van de meest voorkomende, de algemeenste, de vaakst aangetroffen soort. Als zodanig is het in veel gevallen, en ook in dit geval, een onderdeel van de Nederlandse naam van een diersoort geworden. Daar hoeft zelfs niet per se veel belang, veel letterlijke betekenis aan gehecht worden, zoals 'gewone dolfijn', een zeldzame soort bij ons, wel illustreert. In het geval van de 'gewone heremietkreeft' mag dat wel. Zelfs al is *Diogenes* momenteel algemener bij ons, dan nog is historisch gezien de 'gewone heremietkreeft' de gewoonste. Deze laatste is namelijk altijd aanwezig in ons faunagebied, terwijl *Diogenes* komt en gaat met de opwarming/afkoeling en dus de 'ongewone' soort is op de stranden van ons taalgebied. De neiging om voortdurend namen van organismen in het Nederlands te veranderen is nergens voor nodig. Dat gebeurt al genoeg met de wetenschappelijke namen, maar daar liggen tenminste door de wetenschappelijke gemeenschap internationaal aanvaarde regels aan ten grondslag en zijn er ernstige argumenten voor nodig.

Die regels voor wetenschappelijke naamgeving, de nomenclatuur, bestaan in meervoud, afhankelijk van de doelgroep: de ICZN (1999) voor dieren, de ICBN voor wilde planten (in de oude betekenis, d.i. incl. zwammen en wieren; 2005), de ICNCP (2009) voor gekweekte planten, de ICNB (1990) voor bacteriën e.d. (behalve de blauwwieren) en de ICTV (2002) voor virussen.

Voor wie er zich in wil verdiepen (in de hoop dat de goesting overgaat):

International Commission on Zoological Nomenclature (1999). International Code of Zoological Nomenclature (ICZN). Fourth Edition. The International Trust for Zoological Nomenclature 1999, London, ISBN 0 85301 006 4. <<http://www.nhm.ac.uk/hosted-sites/iczn/code/>>

MCNEILL J., F. R. BARRIE, H. M. BURDET, V. DEMOULIN, D. L. HAWKSWORTH, K. MARHOLD, D. H. NICOLSON, J. PRADO, P. C. SILVA, J. E. SKOG, J. H. WIERSEMA & N. J. TURLAND, (Eds), (2007). International Code of Botanical Nomenclature (Vienna Code) adopted by the Seventeenth International Botanical Congress Vienna, Austria, July 2005. Publ. 2007. Gantner, Ruggell. (Regnum Vegetabile, 146). XVIII, 568 p. gr8vo. Cloth. (ISBN 3-906166-48-1) (ISSN 0080-0694) <<http://ibot.sav.sk/icbn/main.htm>>

International Society for Horticultural Science (2009). International Code of Nomenclature for Cultivated Plants (ICNCP). Eighth edition. Scripta Horticulturae 10, 204 pages, October 2009 [ISSN 1813-9205 - ISBN 978-90-6605-662-6]. <<http://www.ishs.org/sci/icracpco.htm>>

Lapage S.P., P.H.A. Sneath, E.F. Lessel, V.B.D. Skerman, H.P.R. Seeliger & W.A. Clark (1992). International Code of Nomenclature of Bacteria (ICNB). 1990 Revision. Washington (DC), ASM Press. ISBN-10: 1-55581-039-X. <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK8808/#A185>>

MCNEILL J., F. R. BARRIE, H. M. BURDET, V. DEMOULIN, D. L. HAWKSWORTH, K. MARHOLD, D. H. NICOLSON, J. PRADO, P. C. SILVA, J. E. SKOG, J. H. WIERSEMA & N. J. TURLAND, (Eds), (2007). International Code of Botanical Nomenclature (Vienna Code) adopted by the Seventeenth International Botanical Congress Vienna, Austria, July 2005. Publ. 2007. Gantner, Ruggell. (Regnum Vegetabile, 146). XVIII, 568 p. gr8vo. Cloth. (ISBN 3-906166-48-1) (ISSN 0080-0694) <<http://ibot.sav.sk/icbn/main.htm>>

International Committee on Taxonomy of Viruses (2002). The International Code of Virus Classification and Nomenclature (ICTV). <<http://www.ictvonline.org/index.asp?bhcp=1>>